

СЕНТЕНЦІЇ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ
ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

Юлія РУСНАК

Буковинський державний медичний університет,
yuliyarusnak@bsmu.edu.ua

MAXIMS IN THE ARTISTIC DISCOURSE
OF OLGA KOBYLYANSKA

Yulia RUSNAK

Bukovinian State Medical University,
Researcher ID: S-8544-2016; ORCID 0000-0001-9941-4 411.

Yulia Rusnak. Maxims in the artistic discourse of Olga Kobyljanska. The purpose of the article is to analyze the maxims regulating family and domestic relations in the artistic discourse of the prominent Bukovinian writer in terms of syntactic organization, verbal content and semantic diversity.

The relevance of the scientific article is determined by the need to study individual verbal manifestations in the artistic discourse of the Bukovinian writer for the formation of a coherent cognitive-pragmatic concept of her artistic discourse.

Research methods. In the article as the main general scientific methods of analysis and synthesis are used, as well as linguistic – descriptive, structural methods and method of component analysis.

The novelty of scientific research lies in deepening the study of the artistic discourse of O. Kobyljanska. In addition, the analysis of the maxims in O. Kobyljanska's texts has not yet been the subject of linguistic analysis.

Conclusions. Maxims are autosemantic, relatively independent statements based on popular common sense, the writer's intellectual level and precedent phenomena. The class of maxims consists of paremias, which include author's modifications of paremias, sayings based on folk mythologems and author's maxims. Maxims function in the text as a separate statement or as part of the context. Folk paremias function as precedent phenomena in the form of a simple sentence. Author's maxims can take the form of identification sentences. Often, maxims are included in the constructions of vocations, taking the form of direct speech.

We fix the author's maxims in the form of a rhetorical question and an exclamatory sentence. In the artistic discourse of O. Kobyljanska, a considerable group of maxims regulates family and household relations. Among them, certain thematic groupings can be distinguished: maxims of an instructive nature, maxims about love, gender characteristics, about women, about married life etc.

Keywords: *maxim, artistic discourse, barbarism, direct speech, axiomatic.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Ольга Кобилянська – західноукраїнська письменниця, творчість якої припадає на кінець XIX – початок XX ст., період розквіту реалізму, романтизму та зародження модернізму у світовій культурі. Таким чином, творча спадщина О. Кобилянської суголосна концепціям, ідеям та панівним напрямам європейської культури того часу. Вона зробила значний внесок в українську культуру, зокрема до палітри української літератури XX ст. привнесла неповторний буковинський колорит.

Наразі одним із найбільш популярних та уживаних термінів в сучасній філологічній науці є дискурс. Виділяють художній дискурс письменника.

Художній дискурс – результат творчої діяльності автора. Авторський художній дискурс, дискурс автора, – частина культурного простору, де функціонують семіотичні одиниці, оформлені за законами певних жанрів, у яких творчо, вербальними засобами відтворено знання, відомості, оцінки, ментальність автора як представника певної соціокультурної спільноти і які мають прагматичне навантаження. У цьому визначенні виокремлено такі ознаки: 1) реалізація дискурсу в художньому тексті певного жанру; 2) автор, час і місце написання художніх текстів; 3) стиль; 4) когнітивний аспект; 5) прагматичний аспект. Таким чином, лінгвокогнітивний та прагматичний аспекти впливають із комунікативної ситуації, в якій функціонує дискурс.

Постать автора постійно привертає увагу дослідників. Вона – багатогранна: це і філософ, патріот, інтелектуал, наставник, дослідник людських душ. До того ж, у науковій літературі неодноразово йшлося про провісницький дар письменника. Автор, осмислюючи дійсність, описує її. Праця письменника – це інтелектуальна діяльність, копітка, емоційно насичена, інтелектуально напружена.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Буковинські мовознавці приділили чимало уваги мовостилі О. Кобилянської. Різні аспекти її творчого почерку висвітлено у працях Н.В. Гуйванюк, Н.Д. Бабич, Л.О. Ткач, О.В. Кульбаської, М.В. Скаба, Н.О. Руснак, С.Т. Шабат-Савки, О.В. Кардашук, Т.Є. Гуцуляк, С.Є. Панцьо, Т.П. Вільчинської, В.А. Чолкан, О.В. Максим'юк, О.Л. Даскалюк та ін.

Мета статті – проаналізувати сентенції, що регулюють сімейно-побутові відношення, у художньому дискурсі видатної буковинської письменниці в аспекті синтаксичної організації, вербального наповнення, семантичного розмаїття.

Актуальність наукової статті зумовлена необхідністю вивчення окремих вербальних проявів у художньому дискурсі буковинської письменниці для формування цілісної когнітивно-прагматичної концепції її художнього дискурсу.

У статті використано загальнонаукові методи аналізу й синтезу, а також лінгвістичні – описовий, структурний, метод компонентного аналізу.

Новизна наукової розвідки полягає в поглибленні вивчення художнього дискурсу О. Кобилянської. До того ж, аналіз сентенцій у текстах О. Кобилянської ще не був предметом лінгвістичного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Текстова тканина, зреалізована в дискурсі, – сукупність мовних одиниць гетерогенного характеру, з-поміж них за ознакою *самостійності – залежності* можна виокремити автосемантичні, відносно самостійні одиниці, і несамостійні, які можуть бути зрозумілими лише в тексті. Наявність одиниць першого типу дозволили І. Гальперіну виокремити таку текстову категорію, як автосемантия уривків тексту, яка передбачає форми залежності та відносно незалежності відносно змісту всього тексту або його уривків. Автосемантия уривків тексту відтворює змістовно-концептуальну інформацію¹.

Відомо, що один і той самий мовний феномен може бути не тільки ілюстративним матеріалом для різних теоретичних постулатів, але й мати різну інтерпретацію. Ми пропонуємо розглядати автосемантичні уривки тексту у межах такого поняття, як аксіоматичність.

Аксіоматичність (від грец. *аксіома – постулат, положення*) – логічне твердження, що сприймається як істинне, без доказів, тобто *a priori*, і яке слугує основою для побудови умовиводів.

Аксіоматичність як філософську реальність у художньому дискурсі реалізують сентенції, до яких входять паремії та авторські вислови узагальнювального характеру (далі – авторські сентенції). У лінгвістичній літературі зазначено, що термін *сентенція* (від лат. *думка, судження*) походить з римської риторики. Квінтіліан вважав, що сентенція схожа на поради, у “Повчанні оратора” присвячує сентенції окрему главу. Первісне значення терміна коротка латинська *апофегма* (вислів) з античного джерела. У художніх текстах *аксіоматичність* відтворюють сентенції, що ґрунтуються на народному здоровому глузді, інтелектуальному рівні письменника, прецедентних феноменах.

Сентенції існують у різній текстовій реалізації: як окреме висловлення або ж як частина контексту (у статті виділені жирним курсивом).

Як прецедентні феномени у формі простого речення функціонують народні паремії: *Ліпше одну повну торбу носити, як дві порожні². До часу збанок воду носить!³. Чорт не такий страшний, як його малюють!⁴*. Такої ж форми реалізації набувають авторські сентенції: *Не кожда*

куля б'є...⁵. У темну ніч зірок не видно⁶. Злі слова зародили не одне зло! Смерека ніколи не стогне дурно⁷.

Нерідко сентенції входять до структур прямої мови, де у словах автора обов'язковим компонентом є слово мовлення *казати* у різних дієслівних формах, у такий спосіб формуються так звані конструкції покликання:

“Над сиротою Бог з калитою”, – так бабуна казала! Кождий має свої погляди на такі речі, – обізвалась опісля, – однак, як то кажуть: “Г мудрому чоловікові не встид послухати поради...”⁸. О! погано самому на світі жити, – додав щиро і поважно заразом. – І недурно сказав хтось мудрий: “Недобре самому жити”⁹.

До складу сентенції може входити прислів'я із іншої мови, оформлене як пряма мова: *“Бог сам всюди не міг бути, і тому створив матерів”, – каже одна арабська пословиця. Матері не могли всюди самі бути й створили доньок і синів. Синів для доньок, а доньок для синів¹⁰.*

Реєструємо сентенцію – пряму мову – ремінісценцію із творів В. Шекспіра: *Якийсь поет каже десь: “Життя – то нужденна комедія, повна глупоти і сліз”, а я, Орядин, додаю, що була би ще нужденнішою, коли б не була тієї крихітки любові, що сама одна осолоджує і прикрашує життя та надає йому вартості¹¹.*

Сентенції із іншого джерела можуть бути відтворені мовою оригіналу, яка має статус нетранслітерованого варваризму. Сентенція-варваризм продовжує переклад, взятий у дужки: *“А так собі, Олено. Geteilter Schmerz ist halber Schmetz.” (Поділений біль – це половина болю)¹².*

Сентенція входить до складу складнопідрядного речення, будучи підрядним з'ясувальним: *Не кажіть, дітоньки, що старість нічого не бачить і не годна молодіжці розуміти¹³. “Се вона тому була така, що і ти була зі мною, – говорив він, – але ми знаємо, що тихі води береги руть¹⁴.*

Авторські сентенції можуть набувати форми речень -ідентифікацій: *Абсолютизм у родині – се річ наймудріша¹⁵. Моральна нужеда та абсолютна бідність – се одне й те саме. Наслідки їх однакові¹⁶. До часу збанок воду носить. Любов – то таке діло, що не кожен її розуміє¹⁷.*

Сентенція – складнопідрядне речення з кореляційним зв'язком (займенниково-співвідносно підрядне речення): *Горе тому, хто більше жадає, ніж сам в силі дати; хто будить голод, а не заспокоює його! Хто привикне до думки, що йому доля всміхнеться, той двічі чується нещасливим, коли його поб'є недоля¹⁸. Нехай би*

¹ Halperin I.R. Tekst kak ob'ekt lnhvsticheskoho issledovaniya [Text as an object of linguistic research], M., 1071, 134 p. [in Russian].

² Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. I. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi [Collection of writing works: in 10 v. Vol. I. Novels. Stories. Poetries in prose], Chernivtsi: Bukrek, 2013, P. 184 [in Ukrainian].

³ Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. IV. Lyudyna. Tsarivna: povisti [Collection of writing works: in 10 v. Vol. IV. Human being. Queen: stories], Chernivtsi: Bukrek, 2016, P. 133 [in Ukrainian].

⁴ Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. I. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 418.

⁵ Kobylyanska O. Y. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. II. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi [Collection of writing works: in 10 v. Vol. II. Novels. Stories. Poetries in prose], Chernivtsi: Bukrek, 2014, P. 89 [in Ukrainian].

⁶ Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. I. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 251.

⁷ Kobylyanska O. Y. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. II. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 190, 80.

⁸ Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. IV. Lyudyna. Tsarivna: povisti..., op. cit., P. 25, 39.

⁹ Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. I. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 418.

¹⁰ Ibidem, P. 282.

¹¹ Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. IV. Lyudyna. Tsarivna: povisti..., op. cit., P. 295.

¹² Ibidem, P. 26.

¹³ Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. I. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 408.

¹⁴ Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. IV. Lyudyna. Tsarivna: povisti..., op. cit., P. 305.

¹⁵ Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. I. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 24.

¹⁶ Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. IV. Lyudyna. Tsarivna: povisti..., op. cit., P. 44.

¹⁷ Kobylyanska O. Y. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. II. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 265.

¹⁸ Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. IV. Lyudyna. Tsarivna: povisti..., op. cit., P. 140, 236-237.

була і бідна, а нехай би лиш чесна. **Як серце буде добре, то і життя буде щасливе**¹⁹.

Нерідко авторські сентенції (за комунікативною настановою) набувають форми риторичного питання: *Сину мій! Ти ніколи голодом і холодом не млієш. Ти безжурно вступаєш у свою гарну хатину, і око твоє спочиває ласкаво на блискучих від чистоти предметах у хаті – то на часок заспокоюєш потреби свого тіла, – але, сину ти мій, чому твоя скрипка мовчить?*²⁰. Дівчина любить матір і батька над все; однак чому опускає їх rado, коли прийдеться іти хоч би й на кінець світу за товаришем, що її серце вибрало?²¹.

Натрапляємо на сентенції – окличні речення: *Бачите, щось таке обурює і огірчує мене до глибини, і мені діється при таких нагодах так, як би мене хто бив. Ах, я не вмію знутися і повзати!./ Любов таки найкраща з усього, що життя лише має!*²².

Фіксуємо у художньому дискурсі О. Кобилянської сентенції – модифікації народних паремій: *Не так воно є, як чоловік гадає, а так, як Господь святий зарядить./ Як довго ти живеш, доти ти й паном; але у тебе не знати, хто голова дому. Кождий сам собі паном. Кождий іде, куди йому догідно, хоч би і до чорта. З того тепер показуються і наслідки; от тепер і маєш “любов”!*²³. *Заким знов весна настане, проминеться і краса./ Зима приходить у свій час, а губа потім свого хоче*²⁴. *Яблуко не відкотиться ніколи далеко від яблінки./ Супроти отруї вживається також отруї. Як віддається, так і затреться все горе, вся гризота*²⁵.

У художньому дискурсі авторка використовує сентенції, що реалізують неписані уявлення народу про долю людини (своєрідні міфологеми): *Але знай, коли се правда, їм добра не буде. Ні йому, ні їй. Я тобі як мати – а де мати проклене, там нема щастя*²⁶. *Пам’ятай, дитинко, що оповідаю, бо своїх днів не знаю./ Вже десь і про молоденьку дівчину-любку замріяло його серце, про женячку – хоч до того йому час./ Діти не просяться самі на світ, жінко!*²⁷.

У наступному контексті реалізується стале уявлення народу про гріхи людини, яка спокутує гріхи попередніх поколінь. Авторка актуалізує ці відомості графічно – курсивом виділена парцельована конструкція (передаємо у орфографії оригіналу): *Я вам кажу, вона кривавиться за гріхи. І не думайте, що за свої. Ані не гадайте, що за гріхи тата або мами. Ні. Так як воно в неї показується, то воно волічється вже від віків давніх, яких ані ми, ані вона не пам’ятає. За гріхи других. Та й знайте: вона вже змалку воліче той чорний тягар*²⁸.

У розлогому контексті розповідне речення, що відтворює народне уявлення про долю одинаків, – просте

розповідне речення на тлі питальних і окличних конструкцій підсилює роздум: *“Мусиш мене шукати! – сичала у сні. – Аякже, шукати”. На те, аби він прийшов сюди, ішов за її кликом Бог знає куди, заблудив і попався в пазурі її рідні, а його щастя перейшло на неї! Чому вона питалася, чи він у своїх родичів одинак? Лиш одинаки особливо щасливі. І чому вона тоді не обіцяла, що прийде знов, коли вона дійсно була дівчина і християнська дитина? Чому не боялася, як була в лісі цілком сама? А перед ним чинилася, що боїться. Він же не Довбуш!*²⁹.

У художньому дискурсі О. Кобилянської чималу групу становлять сентенції, що регулюють сімейно-побутові відношення. З-поміж них можна виокремити певні угруповання.

У складі сентенцій повчального характеру сталими компонентами є звертання та дієслова у формі дієслів наказового способу.

Так, у наступному контексті фіксуємо сентенцію дидактичного спрямування – батьківська настанова, у якій є звертання, оформлене як номінативне окличне речення, виражене зменшено-пестливим словом на позначення спорідненості. У наступному реченні до присудка входить лексема *повинний*+інфінітив, яка виражає волевиявлення мовця. До того ж, до контексту входить речення підсумкового характеру, виділене графічно – курсивом, у такий спосіб контекст набуває креологізованого характеру: *Дітоньки! Не лише свій рід заховувати повинна людина, але й угору рости. Се мали ми на меті, виховуючи вас*³⁰.

Закономірно, що до складу сентенцій-настанов входять дієслова у граматичній формі імператива: *Згадайте предків своїх, щоб історія перед вами не згасла, і золоті нитки не згубить*³¹.

Сентенції-настанови відповідають засадам металогії: *Пасма золотого не згубить за собою...щоб не згубили сліду матері вашої, і батька, і діда, і прадіда...а будучність ваша не розіб’ється!*

Голубе мій білий!

Спинайся, над чим сила твоя дозволяє тобі.

*Не криви душу свою і не замикай її, щоб осталася вільною тайною для ближніх твоїх, бо вічною тайною для них остануться закони душі тієї і зворушення її в широкім смислі слова, і будеш невідлициєю вузьких традицій, що обмежують життя твою на однім полі, і односторонньою матір’ю, як сина здобудеи*³².

У наступному контексті ще яскравіше проявляється заклик до збереження національної традиції: *Співайте ті пісні, що я їх дитиною співав, що передав їх матері вашій, а вона передала їх вам, а коли вас доля розкине бутно тут і там, – по піснях тих пізнаєте себе, і відживе й мати ваша, і дід, і прадід, і всі приналежні до нас*³³.

¹⁹ Kobylyanska O.Y. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. II. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 265.

²⁰ Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. I. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 410.

²¹ Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. IV. Lyudyna. Tsarivna: povisti..., op. cit., P. 267.

²² Ibidem, P. 286, 69.

²³ Ibidem, P. 129, 24.

²⁴ Kobylyanska O.Y. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. II. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 11, 80.

²⁵ Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. IV. Lyudyna. Tsarivna: povisti..., op. cit., P. 129, 27.

²⁶ Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv u 10 t. T. VI. Nioba; V nedilju rano zillia kopala: povisti [Collection of writing works: in 10 v. Vol. VI. Nioba; On Sunday Morning She Gathered Herbs], Chernivtsi: Bukrek, 2018, P. 297 [in Ukrainian].

²⁷ Kobylyanska O.Y. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. II. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 22, 43, 131.

²⁸ Kobylyanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. I. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 360.

²⁹ Ibidem, P. 408.

³⁰ Ibidem, P. 408.

³¹ Ibidem, P. 416.

³² Ibidem, P. 414, 416.

³³ Ibidem, P. 413.

Для буковинської письменниці надзвичайно важливою є тема любові.

У цьому угрупованні є авторські сентенції – лаконічні, стислі вирази: *Велике кохання все прихилиє.../ Нещаслива любов перетворює не раз людську вдачу до дна./ Велика любов не знає жодного упокорення*³⁴. *Любов таки найкраща з усього, що життя лише має!./ Любов усе переможе*³⁵.

Апофеоз любові звучить у наступних контекстах, заснованих на запереченні. До речі, на позначення любові авторка використовує слово *чуття*: *Що чуття буває одне на світі, що є правдою, і що його ніщо не здавить, ні обичай, ні звичай. Ні форма, ні етикета – ні, ніщо, ніщо на світі./ На тім або і на іншій було що-то, ним мож було займатися, та, проте, жоден не викликав у ній ту любов, яку відчувала раз у своїм житті. Поважну, як смерть, що сама себе годує і других. О ні, ні!*³⁶.

У металогійних контекстах письменниця використовує сталий образ *лілеї*, який став прецедентним феноменом: *Витрясла йому всі лілії зі своєї душі під ноги, а він не пізнав їх. Думав, що то такі цвіти, котрі в'януть і в воді відживають наново. Але одні лілії не оживають насвіжо в воді./ Та, проте, він не міг не бачити, що заразом крізь ту муку визирали й білі лілії, що цвіли для нього в її душі*³⁷.

Автобіографічним мотивом позначений наступний контекст, до якого входять авторські сентенції, засновані також на металогії: *Натише йому, що в найглибшій глибині своєї душі берегла його образ, не думала, що заговорить об тім коли сама до його; він вражав її не раз своїм чудним поведінням (котре розуміє аж тепер!) і викликавав тим всю її гордість, але під її ногами урвалася дорога життя, і тому приходить вона перша до нього і складає йому свою любов до ніг...*³⁸

Сентенції, що відтворюють гендерні характеристики, ґрунтуються на зіставленні понять *чоловік* – *жінка*: *Ні, нехай говорять і філософують собі мужчини і жєницини, як хочуть, але так як чоловікові не заступить нічо любові жєнки, так і жєнці любові чоловіка, вірте мені!./ Пані суть ніжні, однак ми, мужчини, всі єсьмо сильні!./ Ох, воно так гарно, як жєнка находить підпору в мужчині, а й противно, мужчина в жєнці!./ То вже мужчина на те, щоби ломив собі голову над книжками; жєнка на те, щоби лиш любила./ Чи думала ти коли-небудь над тим, що властиво мужчина, а що жєнка? Мужчина – то “все”, а жєнка – то “нічо” (Муньо).*³⁹ *Хочеш змірити глибінь інтелігенції цього або того чоловіка – глянь на його жєнку. А хочеш пізнати душу сеї або тої жєнки, зверни увагу на її чоловіка*⁴⁰.

Чи ви ніколи не гадали, як страшно мусить житися при чоловіці, котрому не можна віддати ні серця, ні поважання?!

Ну, жєнки кохаються звичайно в минувшості.

– А мужчини ні?

*– Взагалі ні. В мужчин переважно будучність на оці*⁴¹.

У наступному угрупованні потрактований мотив, пов'язаний із жінкою. Письменниця виокремлює різні характеристики жіночої натури (зовнішні, моральні, матеріальні тощо), виражені як імпліцитно, так і експліцитно:

*Жінка – то молодий кінь. Почує сильну, залізну руку, так і подасться і вліво і вправо. Я не кажу поводи стягати, але й не надто попускати*⁴². *Вже що правда, то – не гріх: така жєницина, – справді, прегарна істота*⁴³. *Емансипація заразлива, особливо в деякій стадії./ Найкраща безпека жєнки від всякої неолі – се матеріальна*⁴⁴. *Жінка не буває ніколи одвертою, хіба в дуже рідких і критичних моментах. Звичайно акторує вона, бо акторство лежить в її натурі*⁴⁵. *А француз, на якого покликуюлися й ви, добра товаришко, він каже: “Я знаю лиш жєницину. Її віку не ніколи знати не хочу”./ І не затроюйте душі доньок ваших тим, що вони “негарні” і ніхто їх любити не буде, бо нема смутнішого почуття на світі для жєнки, як те, що вона “любові не гідна, бо нема в неї блискучої поверхновості”./ Жіноцтво – це цвіт народу. Чому воно не має бути в нас плекане, повне ясного, виробленого укінченого характеру, повне типу, самостійності, що знаменує інші європейські жєнки?*⁴⁶. *Я ще терплю до якогось часу всякі такі прикrostі, маючи заєдно в пам'яті слова, раз давно вимовлені мені моєю нещасною, далекою матір'ю ...що жєнка не буває ніколи забагато терпливою і забагато гордою./ Дівчата всі однакові, до лиха причиняються, а відтак плачуть і голови засушують*⁴⁷. *Ви кажете, ласкавий товаришу, що жєнка є цвітом суспільства; а я ще додам: ступінь її інтелігенції є свідомством інтелігенції й культури цілого народу./ Гордість, яку природа кладе нам в душу, повинна тим більше розвивати. Се одинока зброя жєнки, якою вона справді може вдержатися на поверхні життя./ Вже як є, так є, але жєнки таки ніжна раса, а коли вони в не однім невикінчені і недозрілі, то винуваті тому лиш ми самі – їх пани і їх оборонці*⁴⁸.

У художньому дискурсі Ольги Кобилянської знайшла відтворення тема подружнього життя: *Абсолютизм у родині – се річ наймудріша.*⁴⁹ *Чоловік щасливий, як удвох живе./ А подружжя без любові – се, по моїй думці, брудні відносини*⁵⁰. *Пам'ятай, сину, де чоловік добрий, там*

³⁴ Ibidem, P. 252, 275, 379.

³⁵ Kobyljanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. IV. Lyudyna. Tsarivna: povisti..., op. cit., P. 69, 130.

³⁶ Kobyljanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. I. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 402, 382.

³⁷ Ibidem, P. 282, 401.

³⁸ Kobyljanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. IV. Lyudyna. Tsarivna: povisti..., op. cit., P. 351.

³⁹ Ibidem, P. 267, 51, 172, 295, 81.

⁴⁰ Kobyljanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. I. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 339.

⁴¹ Kobyljanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. IV. Lyudyna. Tsarivna: povisti..., op. cit., P. 83, 326.

⁴² Ibidem, P. 25.

⁴³ Kobyljanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. I. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 163.

⁴⁴ Kobyljanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. VII: Cherez kladku; Za sytuatsiiamy: povisti [Collection of works: in 10 vols. Vol. 7: Through the masonry; By situations: stories], Chernivtsi: Bukrek, 2019, P. 20, 30 [in Ukrainian].

⁴⁵ Kobyljanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. VI. Nioba; V nediliu rano zillia kopala: povisti..., op. cit., P. 25.

⁴⁶ Kobyljanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. I. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 336, 402, 338.

⁴⁷ Kobyljanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. VI. Nioba; V nediliu rano zillia kopala: povisti..., op. cit., P. 117, 274.

⁴⁸ Kobyljanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. I. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 339, 281, 151.

⁴⁹ Ibidem, P. 24.

⁵⁰ Kobyljanska O. Yu. Zibrannya tvoriv: u 10 t. Vol. IV. Lyudyna. Tsarivna: povisti..., op. cit., P. 169, 29.

*жінка лиха, а жінка добра, там чоловік лихий, а де обоє добрі, там одно умирає; так вже воно буває, мій сину...*⁵¹. *Тому життя в злиднях одному чи вдвох – однаково гірке. Часом легше удвох зносити журу і горе*⁵².

Мотив самотності близький буковинській письменниці: *О! погано самому на світі жити, – додав щиро і поважно заразом. – І недурно сказав хтось мудрий: “Недобре самому жити”*⁵³. *“А так собі, Олено. Geteilter Schmerz ist halber Schmetz” (Поділений біль – це половина болю).* *“Самотні блукають у житті, без притуку, без становища, сказала би-м, без смислу, ат – живуть, щоб не вмерти”*⁵⁴.

На думку авторки, у житті людини надзвичайно важлива матеріальна основа: *Ніди правди діти: гармонія розвивається з рівноваги й супокою, коли всі умови бити забезпечені./ Але зате має цісарську платню. Я йому се казав; а він каже: її забагато, щоби вмерти, а замало, щоби жити*⁵⁵. *Моральна нужда а абсолютна бідність – се одне й те саме. Наслідки їх однакові./ Скільки спингнулось би передо мною, коли б я мала маєток!*⁵⁶. *Не дайте артистові чи артистці їсти, чи вже вони там удвох, чи по одному, і послухайте потім, якої вони вам заграють./ Дайте артистові чи артистці безжурний бит, забезпечте його матеріально, щоб не журився хлібом з дня на день, відберіть йому тії паралізуючі його клопоти, а побачите, чи не буде так само працювати одружений, як “на волі”*⁵⁷. *Найкраща безпека жінки від всякої недолі – се матеріальна*⁵⁸.

Висновки і перспектива подальших розвідок. Сентенції – автосемантичні, відносно самостійні висловлювання, що ґрунтуються на народному здоровому глузді, інтелектуальному рівні письменника, прецедентних феноменах. Клас сентенцій становить паремії, до яких належать і авторські модифікації паремій, і вислови, що ґрунтуються на народних міфологемах, та авторські сентенції. Сентенції функціонують у тексті як окреме висловлення або як частина контексту. Як прецедентні феномени у формі простого речення функціонують народні паремії. Авторські сентенції можуть набувати

форми речень-ідентифікацій. Нерідко сентенції входять до конструкцій покликань, набуваючи форми прямої мови. Сентенції можуть входити до складнопідрядного речення, будучи підрядним з’ясувальним, але й можуть функціонувати як складні конструкції з кореляційним зв’язком (займенниково-співвідносне підрядне речення). Фіксуємо авторські сентенції у формі риторичного питання та окличного речення. У художньому дискурсі О. Кобилянської чимала група сентенцій регулює сімейно-побутові відношення. З-поміж них можна виокремити певні тематичні угруповання: сентенції повчального характеру, сентенції про любов, гендерні характеристики, про жінку, про подружнє життя тощо.

Перспектива подальшого дослідження пов’язана з вивченням інших тематичних угруповань сентенцій у художньому дискурсі Ольги Кобилянської.

Руснак Юлія – кандидат філологічних наук, доцент кафедри суспільних наук та українознавства ВДНЗ України “Буковинський державний медичний університет”. Після захисту кандидатської дисертації “Лексика родинних обрядів у буковинському діалекті” за спеціальністю 10.02.01. – українська мова продовжує дослідження у галузі діалектології, етнолінгвістики, викладання української мови як іноземної. Автор понад 60 наукових праць, співавтор 4 монографій, національного посібника з української мови як іноземної і навчально-методичного підручника з грифом МОЗ України.

Rusnak Yulia – PhD of Philology, Associate Professor of the Department of Social Sciences and Ukrainian Studies of Higher State Educational Establishment of Ukraine “Bukovinian State Medical University”. After defending her dissertation “The vocabulary of family rituals in Bucovina dialect” in the specialty 10.02.01. - Ukrainian language keeps on researching in the field of dialectology, ethnolinguistics, teaching Ukrainian as a foreign language. Author of more than 60 scientific works, co-author of 4 monographs, national textbook of Ukrainian as a foreign language and textbook approved by Ministry of Health of Ukraine.

Received: 24.05.2023

Advance Access Published: June, 2023

©Y. Rusnak, 2023

⁵¹ Kobylyanska O.Yu. Zibrannia tvoriv u 10 t. T. VI. Nioba; V nediliu rano zillia kopala: povisti..., op. cit., P. 42.

⁵² Kobylyanska O. Yu. Zibrannia tvoriv: u 10 t. Vol. I. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 418.

⁵³ Ibidem, P. 418.

⁵⁴ Kobylyanska O.Yu. Zibrannia tvoriv: u 10 t. Vol. IV. Lyudyna. Tsarivna: povisti..., op. cit., P. 26, 42.

⁵⁵ Kobylyanska O. Yu. Zibrannia tvoriv: u 10 t. Vol. I. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 419, 300.

⁵⁶ Kobylyanska O.Yu. Zibrannia tvoriv: u 10 t. Vol. IV. Lyudyna. Tsarivna: povisti..., op. cit., P. 44, 260.

⁵⁷ Kobylyanska O. Yu. Zibrannia tvoriv: u 10 t. Vol. I. Novely. Opovidannya. Poezii v prozi..., op. cit., P. 419, 418.

⁵⁸ Kobylyanska O.Iu. Zibrannia tvoriv: u 10 t. V. VII: Cherez kladku; Za sytuatsiiamy: povisti..., op. cit., P. 30.